

Kemikalier i textilier

RÅD TILL DIG SOM IMPORTERAR OCH SÄLJER TEXTILIER

KEMI
Kemikaleinspektionen

Innehåll

- 3 Förord
- 4 Textilindustrin – en kemikalieintensiv bransch
- 4 Kemikalier används i tillverkningen
- 7 Funktioner och behov löses med hjälp av kemikalier
- 8 Textilindustrin påverkar miljön i många länder
- 8 Fler behöver veta mer om kemikalier i varor
- 10 Lagkrav och mål i Sverige och EU
- 14 Vissa ämnen är svårnedbrytbara
- 17 Vissa ämnen påverkar vattendragen
- 18 Vissa ämnen är hälsofarliga
- 19 Målet är en giftfri miljö
- 22 Kemikalieinspektionens riskminskningsvertyg Prio
– en källa till kunskap
- 24 Checklista för att minska riskerna med kemikalier
- 26 Användbara verktyg och länkar

Förord

Det är svårt att tro att någon medvetet tillverkar och säljer varor som kan skada människor och miljö. Ändå händer det att särskilt farliga ämnen finns i bland annat textilier.

Det är företagen, som sätter ut varor på marknaden, som är ansvariga för att varorna inte skadar människors hälsa eller miljön. Många svenska företag som hanterar textilier har länge arbetat för att minska kemikalieriskerna, medan andra ännu inte har hunnit börja. Nya vägar behöver trampas upp och nya lösningar måste hittas. Det är en utmaning.

Företag behöver aktivt hämta in kunskap, vidta försiktighet, fasa ut särskilt farliga ämnen och kontinuerligt minska riskerna. Genom en aktiv kemikaliekontroll på företaget är det lättare att hantera larmrapporter, nya kemikalier regler och oroliga konsumenter.

Broschyren *Kemikalier i textilier* är framtagen som en hjälp både till de företag som redan har en god kemikaliekontroll och till dem som känner att det är dags att ta itu med kemikaliefrågorna. Broschyren innehåller fakta om kemikalier i textilier och konkreta råd till företag i branschen.

Textilindustrin – en kemikalieintensiv bransch

Idag tillverkas och används mer textilier än någonsin, och kemikalier tillsätts för allt fler ändamål. Och visst finns det vissa fördelar med kemikalierna. De kan till exempel underlätta tillverkningsprocesserna och ge slutprodukterna en speciell funktion eller ett visst önskat utseende. Det kan handla om solreflekterande växthusvävar, flamsäkra möbeltyger, hållbara krockkuddar, färggranna badhanddukar, tuffa t-shirts eller arbetskläder som effektivt står emot både väta och smuts. Utan kemikalier skulle de moderna textilierna knappast vara möjliga att framställa.

Men den ökande användningen av kemikalier har en baksida. Ämnena kan innebära risker för miljön och människors hälsa vilket kan få oanade konsekvenser för framtiden. Kemikalier behöver därför användas på ett mer hållbart sätt. Farliga ämnen bör inte användas i onödan och nyproducerade varor bör inte innehålla ämnen som har särskilt farliga egenskaper för människors hälsa eller för miljön.

Kemikalier används i tillverkningen

Jämfört med andra länder tillverkas inte mycket textil i Sverige. Den framställning som sker är koncentrerad till Boråstrakten. Textilier som finns i svenska butiker kommer framför allt från utomeuropeiska länder som till exempel Bangladesh, Indien och Kina.

Kemikalier för odling och tillverkning

Textiltillverkningen från fiber till färdig produkt sker i flera steg och i många processer är kemikalier inblandade. Traditionell odling av bomull kräver stora mängder bekämpningsmedel, varav

flera är farliga för människors hälsa eller för miljön. Vid ekologisk odling av bomull används inte kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel eller genetiskt modifierade organismer.

Vid tillverkningen i textilfabrikerna används en mängd kemikalier bland annat smörjolja vid spinning och stickning samt klister som stärker och skyddar trådarna vid vävning.

Kemikalier för färg och form

Olika material har olika egenskaper, och fiberns ursprung har betydelse för vilka kemikalier som används. Vid tillverkning av bomullstyg används till exempel ämnen för att öka uppsugningsförmågan och minska krympning. För att få textilen vit används blekmedel till naturliga fibrer och optiska vitmedel till syntetiska fibrer.

En mängd olika färgämnen och färgningsmetoder används för att få önskad färg och färgbeständighet, och kemikalier tillsätts för att färgningen ska fungera. Beläggningar av plast och gummi används ibland för att åstadkomma mönster, få tyget tätt eller uppnå andra effekter. Dessa material kan innehålla mjukgörande ämnen som till exempel hälsofarliga ftalater.

Många av de kemikalier som används i tillverkningsprocessen sköljs ut med hjälp av tvättmedel och vatten. En del ämnen bryts ned eller tas om hand i avloppsrening, medan andra når vattendragen. Ibland kan resthalter av tillverkningskemikalier finnas kvar i de färdiga produkterna.

Ta reda på vilka kemikalier som används vid odling och tillverkning av de textilier du hanterar. Välj mindre kemikalieintensiva metoder och material. Välj till exempel ekologiskt odlad bomull istället för traditionellt odlad bomull.

Funktioner och behov löses med hjälp av kemikalier

Textila material har många olika utseenden och funktioner. Kemikalier används bland annat för att göra tyget mer styvt, mjukt eller glansigt. Kemikalier kan också användas för att få ett tyg som inte krymper, skrynklar sig, filter ihop sig eller blir statiskt. Ibland handlar det om flamskydd och i andra fall om olje-, vatten- eller smutsavvisande egenskaper. Kemikalier kan också tillsättas för att göra så att färgerna inte bleks av solljus, för att ge en viss doft eller för att få fram självlysande egenskaper hos tyget.

Ibland används kemikalier för att hindra angrepp av mikroorganismer. Ämnena tillsätts för att textilierna ska klara av transport i fuktiga utrymmen utan att mögla. Antimögelmedel kan finnas i textilen eller följa med förpackningar i separata påsar. Kemikalier används också som konserveringsmedel i till exempel färgpastor för textiltryck, för att motverka bakterier i till exempel sportkläder eller för att motverka mögel på utomhustextil.

Behov och effekt varierar

Eftersom olika fibrer har olika egenskaper varierar behovet och effekten av en behandling från ett material till ett annat. Exempelvis kräver syntetfibrer antistatbehandling i större utsträckning än andra material, och ull har till skillnad från andra material mindre förmåga att antända och behöver därför inte flamskyddas.

Funktionskemikalier är inte alltid så hårt bundna till materialet utan kan med tiden nötas eller tvättas ut ur textilen, vilket i sin tur innebär att de sprids i miljön.

- !** *Ta reda på vilka kemikalier som används för att uppnå vissa funktioner i de textilier ert företag hanterar. Behövs just dessa funktioner? Kan vissa behandlingar som kräver användning av*
- *farliga kemikalier väljas bort – till exempel när det gäller smutsavvisning, flamskydd, antibakteriell behandling och vissa färgnyanser? Finns det alternativa lösningar?*

Textilindustrin påverkar miljön i många länder

Både människor och miljö utsätts för kemikalier i och runt bomullsodlingar och textilfabriker. Förorenat vatten och vattenbrist som orsakas av en intensiv textilindustri kan få omfattande lokala konsekvenser i tillverkningsländerna.

I vissa länder är lagstiftningen för att skydda miljön och människors hälsa bristfällig. Det är därför viktigt att företag som handlar i de länderna är medvetna om sitt ansvar och ställer krav – oavsett var i världen de verkar.

- !** *Tänk på att de största kemikalieriskerna kan finnas i tillverkningsländer utanför EU. Hur kan svenska företag gemensamt*
- *bidra till att minska riskerna där? Vad kan ert företag göra?*

Fler behöver veta mer om kemikalier i varor

Ett problem med kemikalier i textilier är att det inte finns tillräckligt mycket kunskap. Det kan vara svårt att få fram information om vilka ämnen som har använts. Ibland saknas också kunskap om ämnenas egenskaper, hur de samverkar, var de slutligen hamnar och hur de påverkar miljön och människors hälsa. För att veta den sammanlagda risken som människor och miljö utsätts för när farliga ämnen används behöver hänsyn tas till hela livscykeln, från råvaruframställning, via tillverkning och

användning till sluthantering. När okunskap och osäkerhet råder bör alltid försiktighet tillämpas.

I produkter som till exempel möbler och skor sammanfogas textila material med andra typer av material, exempelvis plast, skumgummi, trä och metall. Det gör bilden än mer komplex när det gäller kemikalieinnehåll, riskbedömning, riskhantering och hantering av slutanvända produkter.

Skaffa kunskap och ställ krav

Företag som för ut produkter på den svenska marknaden är ansvariga för att produkterna inte skadar människors hälsa eller miljön. Företagen är skyldiga att ersätta kemikalier som medför risker med mindre farliga alternativ. Ansvaret framgår av bland annat produktsäkerhetslagen och miljöbalken.

Det är viktigt att ställa krav på leverantörerna när det gäller kemikalieinnehållet. Farliga ämnen som inte längre används inom EU kan vara tillåtna i andra länder och komma in via importerade textilier. Tips på hur du kan gå tillväga för att ställa krav hittar du i checklistan längre fram i broschyren.

Kunskapen behöver öka när det gäller textiliers innehåll av kemiska ämnen, ämnenas egenskaper, och hur de påverkar miljön och människors hälsa. Försök att hela tiden hålla företaget uppdaterat om vad som gäller. Fråga och ställ krav på leverantörer. Ta hjälp av branschorganisationer, Kemikalieinspektionen med flera.

Lagkrav och mål i Sverige och EU

Här beskrivs ett urval av viktiga kemikaliereregler och målsättningar som i första hand riktar sig till företag som importerar och säljer textilier i Sverige. För korrekt ordalydelse hänvisas till respektive regelverk. Företag som tillverkar och bereder textilier har ett mer långtgående ansvar och berörs i större utsträckning av miljöbalken, arbetsmiljöregler och andra regler om kemikalier. På Kemikalieinspektionens webbplats www.kemi.se finns mer information.

Miljömålet En giftfri miljö

Riksdagen har antagit ett antal miljömål för Sverige på kort och lång sikt. Miljömålet om en giftfri miljö innebär i korthet följande:

- Det ska finnas bättre kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper.
- Varor ska vara försedda med information om de farliga ämnen som ingår.
- Nyproducerade varor ska så långt det är möjligt vara fria från så kallade utfasningsämnen, det vill säga metallerna kvicksilver, bly eller kadmium samt ämnen som är: svårnedbrytbara och bioackumulerande, cancerframkallande, arvsmassepåverkande, fortplantningsstörande, hormonstörande och kraftigt allergiframkallande.
- Befintliga varor som innehåller ovanstående ämnen ska hanteras så att ämnena inte kommer ut i miljön. Ämnena ska inte användas i produktionsprocesser om inte företag kan visa att de inte kan orsaka skada på hälsa och miljö.
- Hälso- och miljöriskerna vid framställning och användning av kemiska ämnen ska minska. Förekomst och användning av ämnen som försvårar återvinning av material ska minska.

Allmänna regler

- Den som bedriver en verksamhet till exempel importerar och säljer textilier är skyldig att vidta den försiktighet som krävs för att skydda människors hälsa och miljö (miljöbalken kapitel 2).
- Kemikalier som medför risker för människors hälsa eller miljö ska ersättas med mindre farliga alternativ (miljöbalken, kapitel 2).
- Endast konsumentprodukter som är säkra ur hälsosynpunkt får sättas ut på marknaden (produktsäkerhetslagen [2004:451] och produktsäkerhetsförordningen [2004:469]).
- Klädesplagg och material till sådana får inte sättas ut på marknaden om de har behandlats med en kemisk produkt och därigenom kan befaras medföra skada på människor (förordningen [1998:944] om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter, 16 §).

Detaljerade regler

- Alla som tillverkar, importerar eller säljer varor som innehåller mer än 0,1 viktprocent av ett särskilt farligt ämne som finns upptaget på Reachförordningens kandidatförteckning för tillståndsprövning är skyldiga att tillhandahålla sina kunder sådan information att varan kan hanteras på ett säkert sätt (EG nr 1907/2006, artikel 33). Denna information ska åtminstone omfatta ämnets namn. Informationen ska även lämnas till konsumenter på konsumenters begäran inom 45 dagar. Kandidatförteckningen kommer att kompletteras successivt. De ämnen som är upptagna på den första kandidatförteckningen (publicerad i oktober 2008) och som används i textilproduktion är 4,4-Diaminodifenylmetan, Dibutylftalat (DBP), Di(2-etylhexyl)ftalat (DEHP), Hexabromcyklodekan (HBCDD), Bis(tributyltenn)oxid (TBTO) och Ben-

sylbutylftalat (BBP). En aktuell version av kandidatförteckningen nås via Kemikalieinspektionens webbplats.

- Ämnen som är avsedda att avges från en vara (till exempel doftämnen i textilier) måste registreras. För att få sälja och använda särskilt farliga ämnen, som listas i bilaga XIV till Reachförordningen, kommer tillstånd att krävas. EG-kommissionen kommer att besluta vilka ämnen från kandidatförteckningen som ska föras upp på bilaga XIV. Detta arbete påbörjas under 2009.
- Bekämpningsmedel som till exempel växtskyddsmedel, insektsmedel och antimögelmedel måste vara godkända för att få säljas och användas inom EU enligt direktivet 91/414/EEG om växtskyddsmedel och direktiv 98/8/EG om biocidprodukter. I Kemikalieinspektionens Bekämpningsmedelsregister finns uppgifter om de bekämpningsmedel som är godkända i Sverige.
- Leksaker får inte innehålla farliga ämnen som kan medföra hälsorisker (lagen [1992:1327] och förordningen [1993:971] om leksakers säkerhet). Under 2008 och 2009 pågår inom EU en revidering av leksaksdirektivet (88/378/EEG) som innebär att kemikaliekraven i direktivet skärps. Exempelvis föreslås ett förbud mot ämnen med särskilt farliga egenskaper för hälsan och förbud mot flera allergiframkallande doftämnen. Även gränsvärden för metaller föreslås.
- Kadmium får inte användas som ytbehandling eller som stabilisator eller som färgämne. Varor som innehåller ett sådant kadmiumämne får inte säljas eller importeras (förordning [1998:944] om förbud med mera i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter, 3§). Vissa undantag från regeln finns i Kemikalieinspektionens föreskrifter (2008:2), kapitel 5.

- Särskilda begränsningsregler som gäller inom EU finns för azofärgämnen, flamskyddsmedlen tris(2,3-dibromopropyl)fosfat, tris(1-aziridinyl)fosfinoxid, polybromerade bifenyler, pentabromdifenyleter och oktabromdifenyleter, nickel, nonylfenol, nonylfenoletoxilat, och perfluoroktansulfonat (PFOS). I Kemikalieinspektionens Begränsningsdatabas återfinns dessa regler.
- Totalt 33 prioriterade ämnen har tagits upp i EU:s ramdirektiv för vatten (2006/60/EG). För dessa ämnen gäller målet att utsläppen till miljön ska upphöra till år 2020.

Ert företag ansvarar för att de produkter som sätts ut på marknaden inte skadar människors hälsa eller miljön. Genom att aktivt hämta om kunskap, vidta försiktighet, fasa ut särskilt farliga ämnen och kontinuerligt minska riskerna är det lättare att uppfylla de mer detaljerade kemikaliereglerna som begränsar vissa ämnen. Genom en aktiv kemikaliekontroll är ditt företag också bättre förberett när nya detaljregler träder i kraft.

Vissa ämnen är svårnedbrytbara

Miljöfarliga ämnen inom textilindustrin innebär risker beroende på hur de används och sprids. Särskilt problematiska är ämnen som är svårnedbrytbara (persistenta), som ansamlas i levande organismer (bioackumulerbara) eller giftiga (toxiska) – så kallade PBT-ämnen. Eftersom det tar lång tid för dessa ämnen att brytas ned fortsätter de att spridas och kan orsaka skada långt bort från de platser där de släpptes ut. De transporteras via vatten och luft och tas upp av växter och djur. I vissa fall hamnar de i vår mat och så småningom i vårt blodomlopp. Den diffusa spridningen av kemiska ämnen från varor är mycket svår att överblicka och förstå konsekvenserna av.

Ett exempel på svårnedbrytbara ämnen inom textilbranschen är så kallade högfluorerade ämnen. De används som impregneringsmedel och gör att vatten, smuts och olja inte tränger in i tyget.

Från jackor till isbjörnar

Ett av de högfluorerade ämnena – perfluoroktansulfonat (PFOS) – har hittats hos isbjörnar i Arktis, i fisk samt i svenska kvinnors blod och bröstmjolk. I dag regleras PFOS inom EU och ämnet har till stor del bytts ut mot andra högfluorerade ämnen i tillverkningen, men även alternativen kan medföra risker eftersom vissa av dem är persistenta och bioackumulerande. I andra delar av världen som till exempel Kina används fortfarande PFOS för bland annat impregnering av textil.

Andra svårnedbrytbara ämnen som sprids från textilindustrin är bromerade flamskyddsmedel och dioxiner. Dioxiner bildas oavsiktligt bland annat som en restprodukt vid klorblekning.

Metaller är grundämnen som inte bryts ned. Ju mer de används i samhället, desto mer koncentreras halterna i miljön. Kvicksilver, kadmium och bly har särskilt farliga egenskaper. Riskerna är kända sedan lång tid tillbaka och ämnena är i dag till viss del förbjudna, men trots det dyker de emellanåt upp i konsumentprodukter. I textila produkter kan de förekomma som till exempel färgämnen eller metalldetaljer på kläder.

Se till att ämnen som är särskilt farliga för miljön inte finns i produktionen eller i de textila produkterna. Det gäller ämnen som är svårnedbrytbara för miljön, som är giftiga och som ansamlas i levande organismer.

Vissa ämnen påverkar vattendragen

Textilier förbrukar stora mängder vatten – både vid tillverkningen och vid tvätt under produktens hela livscykel. När textilier tvättas kan vattenmiljön förorenas. De största problemen drabbar tillverkningsländerna som ofta har sämre rening av sitt avloppsvatten.

Flera av de ämnen som används inom textilindustrin kan skada vattenmiljön. Vissa är direkt giftiga för vattenlevande organismer, medan andra förändrar vattnets pH-värde. Utsläpp av fiberrester kan dessutom leda till syrebrist i vattnet, när fibrerna bryts ned.

Från tillverkningsland till svenska vattendrag

Nonylfenol är ett ämne som innebär risker för vattenmiljön. Nonylfenoletoxilater är vanliga i vissa tillverkningsländer och används vid tvätt, färgning och tryck av tyg. När nonylfenoletoxilaterna bryts ned omvandlas de till nonylfenol, vilket är mycket giftigt för vattenlevande organismer. Det har hormonstörande egenskaper, kan påverka fortplantningen och kan under lång tid orsaka effekter i vattenmiljön.

Resthalter av nonylfenoletoxilater kan finnas kvar i importerade textilier och påträffas även i svenska reningsverk. Resterna kan dock inte renas bort utan hamnar i avloppsslam och i vattendrag.

Se till ämnen som innebär risker för vattenmiljön inte finns i produktionen eller i de textila produkterna.

Vissa ämnen är hälsofarliga

De som utsätts mest för kemikalierna i textilbranschen är självklart de som arbetar inom textilindustrin och som i sitt yrke dagligen hanterar stora mängder nyproducerad textil. Kemiska ämnen kan tas upp genom huden vid direkt hantering av kemikalier, processvatten och tyger inom textilindustrin. De kan också andas in när de sprids via textildamm eller via flyktiga ämnen i luften.

Genom kläder och inredningstextilier kommer även andra i kontakt med dessa ämnen. Ämnen som är särskilt allvarliga ur hälsosynpunkt är cancerframkallande ämnen samt ämnen som kan påverka arvsmassan (mutagena) eller störa fortplantningen (reproduktionstoxiska) – så kallade CMR-ämnen. Exempel på sådana ämnen inom textilindustrin är arylaminer som bildas av azofärgämnen, kromföreningar och ftalater.

Problem finns också med ämnen som påverkar nervsystemet, är hormonstörande eller allergiframkallande. Exempelvis har vissa arylaminer från azofärgämnen och vissa så kallade dispersionsämnen allergiframkallande egenskaper. Även andra allergiframkallande ämnen kan finnas i textilier, till exempel rester av antimögelmedel, konserveringsmedel, tvättmedel eller formaldehyd. Det kan också röra sig om inblandning av andra material som är allergiframkallande, till exempel gummikemikalier och nickel.

Sportkläder, skor, tvättsvampar och diskdukar är ibland antibakteriellt behandlade. Den ökande användningen av olika antibakteriella medel kan på sikt leda till negativa effekter genom att nyttiga bakterier försvinner och att mer motståndskraftiga bakteriestammar uppstår. Detta kan i värsta fall leda till sjukdomar som är svåra att behandla. Antibakteriellt behandlade textilier behövs dessutom sällan.

Barn är särskilt utsatta

Barn kommer nära textilier på ett annat sätt än vuxna. De vistas på golvet, nära damm och mattor, de suger och tuggar på vantar och gosdjur. De sover mer än vuxna och kommer på så sätt i närmare kontakt med bädd-, möbel- och vagnstextilier. Eftersom barnens immunsystem och nervsystem ännu inte är färdigutvecklat kan kontakten med kemikalier få större konsekvenser hos barn än hos vuxna. Det är därför angeläget att textilier avsedda för barn är så fria som möjligt från hälsofarliga ämnen.

 Se till att ämnen som är särskilt farliga för människors hälsa inte finns i produktionen eller i de textila produkterna. Det gäller kvicksilver, bly och kadmium samt ämnen som är cancerframkallande, påverkar arvsmassan, stör fortplantningen, är hormonstörande samt kraftigt allergiframkallande.

Kontrollera att textilier som människor kommer i kontakt med inte innehåller allergiframkallande ämnen. Var särskilt noggrann när det gäller produkter som barn kommer i nära kontakt med, kontrollera att de inte innehåller några ämnen med hälsofarliga egenskaper.

Målet är en giftfri miljö

En del företag har sedan många år tillbaka arbetat med att fasa ut farliga ämnen. Svenska textiltillverkare använder till exempel inte längre bromerade flamskyddsmedel och man har också bytt ut flera klorerade föreningar. Utfasning pågår av bland annat nonylfenoletoxilat, ftalater, mineraloljor och högfluorerade ämnen.

Allt fler konsumenter efterfrågar hållbart producerade varor som är säkra ur miljö- och hälsosynpunkt. Utvecklingen av

helt nya textila produkter och användningsområden har tagit fart. Importerande textilföretag ställer i dag högre krav på sina leverantörer än tidigare. Utbudet av ekologisk bomull och miljömärkta produkter har ökat. Allt detta är bra steg på vägen till en giftfri miljö. Men det finns mer att göra.

En hållbar affärsidé

Kemikalieaspekterna behöver finnas med redan från början, redan när produkterna utvecklas och inköpen görs. Frågorna behöver i högre utsträckning integreras både i företagets miljöarbete och i konsumenternas medvetande. Det finns i dag flera goda exempel där designers, tillverkare, leverantörer och uppköpare ser vidden av problemen och möjligheten i ekologiskt smarta textilier. Det är i slutändan ofta lönsamt med miljömedvetenhet.

- ❗ *Tänk igenom vilka kemikalierisker verksamheten på ert företag leder till, hela vägen från råvara via tillverkning och användning till sluthantering. Se till att farliga ämnen ersätts med mindre farliga alternativ.*

Kemikalieinspektionens riskminskningsverktyg Prio – en källa till kunskap

Använd gärna Kemikalieinspektionens riskminskningsverktyg Prio för att lära dig mer om kemikalier och hur du kan minska riskerna med kemikalier. Prio finns på www.kemi.se.

Prio innehåller en guide för att prioritera risker med kemiska ämnen samt en databas med över 4 400 ämnen. Guiden går på ett systematiskt sätt igenom vad företag, steg för steg, kan göra för att fasa ut de farliga ämnena och minska riskerna. Prio utgår från riksdagens miljömål om en giftfri miljö, och den delar in ämnena i dels ämnen som bör fasas ut, dels prioriterade riskminskningsämnen. I Prio finns information om vilka kriterier som ligger till grund för bedömningen. Dessa kriterier sammanfaller till stor del med kriterierna för särskilt farliga ämnen enligt EU:s kemikalienförordning Reach. Med denna kunskap kan företag på egen hand bedöma ämnen utifrån den klassificering som de har.

Prio visar också vilka särskilt farliga ämnen som finns uppsatta på Reach-förordningens kandidatförteckning och vilka ämnen som är prioriterade enligt EU:s ramdirektiv för vatten. Prio innehåller även länkar till andra kunskapskällor, bland annat Kemikalieinspektionens begränsningsdatabas och klassificeringsdatabas.

I begränsningsdatabasen finns regler om förbud och andra begränsningar som gäller för enskilda kemiska ämnen eller ämnesgrupper inom Kemikalieinspektionens verksamhetsområde. I klassificeringsdatabasen finns cirka 3 300 ämnen klassificerade vad avser explosiva, oxiderande samt brand-, hälso- och miljöfarliga egenskaper.

Checklista för att minska riskerna med kemikalier

Arbeta systematiskt. Integrera kemikalieaspekterna i ett miljö- eller kvalitetsledningssystem. Läs till exempel rapporten ”Miljöledning och Giftfri miljö – kemikaliefrågorna i teori och praktik” (KemI rapport nr 4/07). Rapporten finns som pdf på www.kemi.se/publikationer.

Öka följande kunskap på ert företag:

- Ta reda på mer om vilka ämnen som används i textilproduktionen och varför de används. Sök information genom branschföreningar, forskningsinstitut och högskolor med textilinriktning.
- Skaffa information om vilka ämnen som är särskilt farliga och bör fasas ut. Kemikalieinspektionens riskminskningsverktyg Prio på www.kemi.se ger vägledning och information om vilka ämnen som bör fasas ut enligt Reach-förordningen och enligt målet en giftfri miljö. I ”Reach Sin List” finns miljöorganisationernas lista över ämnen som bör fasas ut.
- Ta reda på vilka regler som gäller för kemikalier i textilier. Sök information hos myndigheterna Kemikalieinspektionen, Arbetsmiljöverket och Naturvårdsverket. Se också tidigare kapitel i denna broschyr.

Ta ställning till vilket sortiment av textilier som ert företag vill ha med hänsyn till kemikalieaspekterna

- Prioritera material som leder till minskade risker. Välj bort funktioner som kräver farliga ämnen eller välj mindre farliga alternativ.
- Prioritera produkter med hög kvalitet som håller länge.

- Tänk igenom vilken miljöbelastning er verksamhet leder till hela vägen från råvara via tillverkning och användning till sluthantering.
- Ställ krav på att goda sociala och miljömässiga förhållanden råder på odlingar och i fabriker. Ställ till exempel krav på avloppsrening. Ta hjälp av organisationer som arbetar med CSR-frågor (Corporate Social Responsibility). Se till att miljöledningssystem och rutiner för kemikaliekontroll finns.
- Kräv information om kemikalieinnehållet i produkterna. Har farliga ämnen använts, i så fall vilka? Hur hanteras riskerna med farliga ämnen?
- Upprätta avtal över vilka ämnen, ämnesgrupper, material eller funktioner som inte får förekomma i tillverkningen eller i färdiga produkter. Prioritera att fasa ut de särskilt farliga ämnena. Branschföreningarna Textilimportörerna, TEKO Sveriges Textil- och Modeföretag samt industriforskningsinstitutet Swerea IVF har tagit fram listor över ämnen som förekommer inom textilindustrin. Listorna ger vägledning om olika ämnen, deras användningsområden, vilka regler som gäller i olika länder samt lämpliga analysmetoder för testning.
- Kontrollera att avtalet följs genom bland annat stickprovsanalyser av oacceptabla ämnen.
- Etablera goda och regelbundna kontakter med leverantörerna.
- Ta hjälp av bland annat branschorganisationer. Gå samman med andra företag för att öka tydligheten och genomslagskraften av kraven.

Användbara verktyg och länkar

På Kemikalieinspektionens webbplats www.kemi.se finns information om regler, information om miljömålet om en giftfri miljö, riskminskningsverktyget Prio, begränsningsdatabasen och klassificeringsdatabasen samt ett antal publikationer, till exempel ”Kemikalier i textilier” (KemI rapport 2/97).

Länkar till regler och annan information finns även hos Konsumentverket (www.konsumentverket.se), Arbetsmiljöverket (www.av.se) och Naturvårdsverket (www.naturvardsverket.se). Läs mer om fiberframställning, textiltillverkning, textila material och tillsatskemikalier på www.tekowikin.se.

Textilbranschens listor över problemämnena finns hos TEKOs Sveriges textil- och modeföretag (www.teko.se), Textilimportörerna (www.textileimporters.se) samt kemikaliegruppen inom Swerea IVF (www.ivf.se).

Afirm-group är ett samverkansforum mellan företag inom textil- och skobranschen med syfte att minska användningen och påverkan av farliga ämnen (www.afirm-group.com).

”European apparel and textile organisation” är en europeisk organisation för textilbranschen, lokaliserad i Bryssel. På deras webbplats (www.euratex.org) finns information om miljöfrågor och annat som berör textilbranschen.

Analyser av kemikalier i vissa textilier, miljömärkning och råd till konsumenter finns på Naturskyddsföreningens webbplats (www.naturskyddsforeningen.se).

Positiv miljömärkning beskrivs bland annat på följande webbplatser: www.naturskyddsforeningen.se, www.svanen.nu, www.controlunion.com, www.ec.europa.eu, och www.oeko-tex.com.

Miljöstyrningsrådets upphandlingskriterier för textil och läder finns på www.msr.se.

Internationella Kemikaliesekretariatets (Chem Sec) ”Reach Sin list 1.0” är en förteckning med över 300 ämnen som har farliga egenskaper, se www.chemsec.org.

Läs mer om företagens sociala ansvar på www.csrsweden.se, www.csreurope.org och Business Social Compliance Initiative www.bsci-eu.org.

Text: Kemikalieinspektionen
Foto: Samtliga bilder, utom fem royaltyfria foton,
är tagna av Kemikalieinspektionen
Layout: Ingse & Co AB
Tryck: CM Gruppen, Stockholm 2009

KEMI
Kemikalieinspektionen

Esplanaden 3A, Box 2
172 13 Sundbyberg
www.kemi.se